

Temeljni raziskovalni projekt – Vzorci prilagajanja človekovih dejavnosti spremembam v okolju po zadnjem glacialnem maksimumu v Sloveniji

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani od poletja 2011 vodi triletni temeljni raziskovalni projekt, ki je zasnovan izrazito interdisciplinarno. Glede na to, da so raziskovalne aktivnosti usmerjene v preučevanje spreminjanja okolja v Sloveniji po zadnjem višku poledenitve (LGM), so v projektno skupino vključene raziskovalke in raziskovalci Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (Oddelek za geografijo, Oddelek za arheologijo in Oddelek za psihologijo), Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani (Oddelek za geologijo), Geološkega zavoda Slovenije, Inštituta za arheologijo ZRC SAZU in francoskega inštituta CEREGE.

Cilji raziskovalnega projekta so preučitev dinamike razvoja površja po LGM-ju (deglaciacija, aktivna tektonika, pobočni procesi), vzpostavitev arhivov hitrih podnebnih sprememb v

holocenu, preučitev dinamike razvoja poznoglacialne in holocenske vegetacije v jugovzhodnih Alpah, osvetlitev pojavnosti izrednih vremenskih dogodkov in njihovih posledic v okolju v preteklosti ter trendov spreminjanja podnebja v zadnjih 150 letih, analiza in interpretacija razvoja poselitve in razvoja človekovih dejavnosti v Sloveniji v holocenu v povezavi s ključnimi spremembami naravnega okolja, opredelitev vzorcev prilagajanja človeka spremembam v geografskem okolju z vidika poselitve, kmetijstva in rabe tal, turizma in rekreacije tudi s pomočjo historičnih izkušenj ter izdelava scenarijev prilagajanja na spremembe v geografskem okolju v prihodnosti na podlagi prepoznane dinamike sprememb v okolju, preteklih vzorcev prilagajanja in načinov zaznavanja, pričakovanih tehnoloških, vrednotnih in drugih sprememb ter človekove pripravljenoosti na spremembe.

Slika 1: Terensko delo na območju Doline Triglavskih jezer (foto: Irena Mrak).

Slika 2: Bočni morenski nasip Bohinjskega ledenika na območju planine Slamniki (foto: Irena Mrak).

Lega Slovenije na stiku velikih evropskih naravnogeografskih makroregij ter njeno razgibano in dinamično površje sta dva osnovna razloga, ki sta v preteklosti človeku predstavljala glavno oviro pri poselitvi in pri razvoju različnih dejavnosti. Poznavanje sprememb podnebja, razvoja površja in posledično hidrografske mreže ter rabe tal na eni strani ter poznavanje razvoja poselitve in človekovih dejavnosti na drugi strani omogoča razumevanje odvisnosti človeka od pogojev v geografskem okolju, hkrati pa odkriva načine njegovega prilagajanja spremembam v okolju. Niz preteklih klimatskih anomalij in dinamike razvoja površja je dober indikator klimatskih dinamik in nasploh preoblikovanja naravnega okolja Slovenije v prihodnosti. Prav pogled v prihodnost v obliki scenarijev prilagajanja in načrtovanja človekovih dejavnosti je dodana vrednost potekajočega projekta.

Raziskava zahteva kompleksen interdisciplinaren pristop, ki upošteva različna obstoječa znanja in združuje različne metodološke pristope, ki so večinoma ozko vezani na posamezne problematike znotraj okvira raziskave. Z razvojem znanosti metodološki pristopi postajajo vse bolj raznoliki, hkrati pa tudi bolj natančni v smislu pridobivanja vse bolj konkretnih absolutnih števil (npr. starosti dogodkov, obsega, lokacije...). Prav novi metodološki pristopi pri preučevanju razvoja površja v odvisnosti tako od spreminjanja podnebja, kot tudi od aktivne tektonike npr. omogočajo boljše in predvsem natančnejše rezultate (absolutne datacije pojavov), ki dodatno podprejo ali pa ovržejo pretekla spoznanja. Rezultate projekta lahko pričakujemo v drugi polovici leta 2014 in v naslednjih letih, objavljeni pa bodo tako v znanstveni kot tudi strokovni literaturi.

Irena Mrak

Andrej Bandelj, Primož Pipan: Videmsko

2014. *Vodniki Ljubljanskega geografskega društva. Ljubljana, Ljubljansko geografsko društvo, Založba ZRC, 210 strani.*

Pri Založbi ZRC je v zbirki *Vodniki Ljubljanskega geografskega društva* izšla knjiga z naslovom *Videmsko*. Avtorja Andrej Bandelj in Primož Pipan sta pripravila zbirko desetih geografskih opisov ter priporočenih poti po slovenskem zamejstvu v Italiji, ki sta jih v okviru ekskurzij Ljubljanskega geografskega društva med marcem 2010 in novembrom 2012 tudi sama vodila.

Beneška Slovenija predstavlja prehod iz Furlanskega nižavja proti Julijskim Alpam. Po besedah avtorjev je za te obmejne kraje med Julijskimi in Karnijskimi Alpami na severu ter Jadranskim morjem na jugu značilna skrivnostna odmaknjenost, kateri Slovenci dodajajo močan kulturni pečat. V preteklosti se je Videmsko soočalo s raznarodovalnim pritiskom in izseljevanjem, prizadeli sta ga obe svetovni vojni in potres leta 1976. Pokrajina je še vedno slabše prometno dostopna, prisotna sta depopulacija in staranje prebivalstva.

V vodniku so predstavljene naslednje doline: Kanalska dolina, Karnija, Rezija, Terske in Nadiške doline. Večja središča na tem območju so Tolmezzo, Videm (*Udine*) in Čedad (*Cividale del Friuli, Cividât*).

Nadiške doline, nad katerimi se dvigata Matajur in Kolovrat, se pri Špetru